

PĒTĪJUMS PAR BĒRNIEM, KURIEM NAV NEVIENAS VALSTS PILSONĪBA, LATVIJĀ

KOPSAVILKUMS¹

¹ Pētījuma pilnā versija angļu valodā ir pieejama šeit:

http://www.statelessness.eu/sites/www.statelessness.eu/files/Latvia_0.pdf. Šajā ziņojumā ir iekļauti atjaunotie statistikas dati.

© Eiropas Bezvalstnieku tīkls. Visas tiesības aizsargātas.

Šis pētījums tika veikts pēc Eiropas Bezvalstnieku tīkla (turpmāk tekstā – ENS) – 100 nevalstisko organizāciju no vairāk nekā 30 valstīm alianses, kas apvienojušās cīņā pret bezvalstniecību Eiropā, pasūtījuma. Šis ziņojums ir daļa no ENS kampaņas „Neviens Eiropas bērns nedrīkst būt bezvalstnieks”, kura tika uzsākta 2014.gada novembrī ar ANO Augstā komisāra bēgļu lietās (UNHCR) un fonda „Sigrid Rausing Trust” atbalstu.

Pētījums tika sagatavots sadarbībā ar Bezvalstniecības un iekļaušanas institūtu (International Statelessness Institute, turpmāk tekstā – ISI), kas izstrādāja pētījuma vadlīnijas, kā arī sniedza komentārus un ieteikumus pētījuma sagatavošanas gaitā.

Pētījumu veica un ziņojumu sagatavoja Latvijas Cilvēktiesību centra (turpmāk tekstā – LCC) (ENS dalīborganizācija) pētniece Svetlana Djačkova. LCC pētniece Sigita Zankovska-Odiņa piedalījās interviju veikšanā.

ENS kontaktinformācija:

European Network on Statelessness
Club Union House, 253-254 Upper Street
London, N1 1RY
United Kingdom
Charity Number 1158414
info@statelessness.eu
www.statelessness.eu

Pēc plašākas informācijas par ENS, tā aktivitātēm un sadarbību var sazināties ar ENS direktoru Chris Nash pa e-pastu: **chris.nash@statelessness.eu**.

Satura rādītājs

Ievads

1. Pilsonība un bezvalstniecība nacionālajā kontekstā
2. Pilsonības piešķiršana bērniem, kas pretējā gadījumā paliktu bez nevienas valsts pilsonības
3. Bērnu bezvalstniecības novēršana citos kontekstos
4. Dzimšanas fakta reģistrācija un bezvalstniecība

Secinājumi un ieteikumi

Ievads

Šis pētījums tika sagatavots kampaņas „Neviens Eiropas bērns nedrīkst būt bezvalstnieks” ietvaros, ko īstenoja Eiropas Bezvalstnieku tīkls sadarbībā ar Bezvalstniecības un iekļaušanas institūtu. Viena no kampaņas aktivitātēm ir tiesību normu, kas ir paredzētas bērnu bezvalstniecības novēršanai, ieviešanas izvērtēšana nacionālajā līmenī vairākās valstīs² ar mērķi uzlabot bērnu, kuri pretējā gadījumā paliktu bez nevienas valsts pilsonības, piekļuvi pilsonības ieguvei. Šis pētījums analizē galvenos iemeslus un sekas bērnu bezvalstniecībai Latvijā un iespējamās risinājumus.

Latvija ir pievienojusies virknei starptautisko konvenciju, kas nosaka bērna tiesības uz pilsonību. Kopš 2004.gada Latvijā darbojas bezvalstnieka statusa noteikšanas procedūra.³ Tomēr Latvijā joprojām liels ir bērnu-nepilsoņu skaits (2016.gada sākumā – ap 7000),⁴ kas ir viens no lielākajiem Eiropā.⁵ Šie bērni nacionālajos tiesību aktos nav definēti kā bezvalstnieki, un to tiesisko statusu un piekļuvi Latvijas pilsonībai regulē citi likumi.⁶ Kaut arī bērnu-nepilsoņu tiesību un pienākumu klāsts ievērojami pārsniedz to minimālo tiesību apjomu, ko regulē ANO 1954.gada Konvencija par bezvalstnieka statusu, UNHCR tomēr viņus pieskaita pie bezvalstniekiem, jo viņiem nav nevienas valsts pilsonība. Arī šajā ziņojumā tiks analizēti jautājumi, kas skar bērnu-nepilsoņu bezvalstniecības problēmu no starptautisko standartu viedokļa.

Pētījums tika veikts, izmantojot ENS izstrādātās vadlīnijas un izpētes jautājumus. Pētījuma veikšanā tika izmantotas sekojošas metodes: dokumentu analīze (*desk research*), tiesisko normu (juridiskā) analīze, intervijas ar bērnu pilsonības jautājumos iesaistītajām pusēm (atbildīgo valsts iestāžu pārstāvjiem un lēmumu pieņēmējiem).⁷ Pētījumā tika izmantoti dažādi informācijas avoti attiecībā uz starptautiskajiem un reģionālajiem standartiem.⁸ Tika veikta arī trīs gadījumu izpēte (*cases studies*), kas sastāvēja no daļēji strukturētajām dziļajām intervijām ar bērniem-nepilsoņiem, kā arī jauniešiem.⁹ Pētījums tika veikts 2015.gada martā – maijā.

Ziņojuma 1.sadaļā ir aplūkotas Latvijas starptautiskās saistības attiecībā uz bērna tiesībām uz pilsonību un nacionālais konteksts, tostarp tiesiskās normas, statistikas dati un iepriekšējo pētījumu rezultāti. 2.sadaļā ir analizēti jautājumi, kas skar to bērnu piekļuvi pilsonībai, kuri pretējā gadījumā paliktu bez nevienas valsts pilsonības. 3.sadaļā aplūkota bērnu bezvalstniecības novēršana citos kontekstos (bērni-atradēņi, pilsonības zaudēšana,

² 2015.gadā līdzīgi pētījumi tika veikti Albānijā, Igaunijā, Itālijā, Maķedonijā, Polijā, Rumānijā un Slovēnijā.

³ [Bezvalstnieku likums](#), pieņemts 29.01.2004, spēkā no 02.03.2004.

⁴ Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (turpmāk tekstā – PMLP) Naturalizācijas pārvaldes sniegtā informācija.

⁵ ENS, „[No one child should be stateless](#)”, 2015, 4.-5.lpp.

⁶ [Likums „Par to bijušās PSRS pilsonu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības”](#), pieņemts 12.04.1995, spēkā no 09.05.1995; [Pilsonības likums](#), pieņemts 22.07.1994, spēkā no 25.08.1994.

⁷ Tika intervētas šādas personas: trīs PMLP pārstāvji, tostarp vadības, Naturalizācijas pārvaldes un Personu statusa kontroles nodaļas pārstāvji; Kultūras ministrijas amatpersona, kas ir atbildīga par sabiedrības integrācijas jautājumiem; Saeimas deputāts, kas pārstāv Saeimas Pilsonības, migrācijas un sabiedrības saliedētības komisiju; divas pārstāves no Daugavpils pilsētas dzimtsarakstu nodaļas; pārstāve no Rīgas pilsētas dzimtsarakstu nodaļas; Daugavpils skolas administrācijas pārstāve.

⁸ [UNHCR Guidelines No.4 on “Ensuring Every Child’s Right to Acquire a Nationality”](#); [ENS “Preventing Childhood Statelessness in Europe: Issues, Gaps and Good Practices”](#), 2014.

⁹ Gadījumi izpētei tika identificēti ar Rīgas un Daugavpils skolu palīdzību. LCC griezās pie skolu administrācijas ar lūgumu palīdzēt identificēt potenciālos respondentus (bērnus un/vai viņu vecākus) un informēt viņus par pētījumu, kura mērķis būtu uzzināt viņu pieredzi, kas ir saistīta ar nepilsoņa statusu. No vairākām skolām, kurām šāds lūgums tika nosūtīts, divas sniedza atbalstu. Intervijas ar 15 un 17 gadus veciem jauniešiem tika veiktas konfidencialā gaisotnē ar pašu jauniešu un viņu vecāku piekrišanu.

paātrinātā naturalizācija). 4.sadaļā ir analizēti jautājumi saistībā ar dzimšanas fakta reģistrāciju un tās saikni ar pilsonību.

1. Pilsonība un bezvalstniecība nacionālajā kontekstā

Latvija ir pievienojusies vairākām konvencijām, kas skar bērna bezvalstniecības jautājumus.¹⁰ 1961.gada ANO Konvencija par bezvalstniecības samazināšanu (turpmāk tekstā – 1961.gada Konvencija), kas ietver sevī pamatprincipus, ka bērni nepaliek bez nevienas valsts pilsonības, ir arī saistoša Latvijai.¹¹ Latvija nav veikusi atrunas attiecībā uz bērna tiesībām uz pilsonību.¹² Pilsonības likums un uz tā pamata pieņemtie MK noteikumi¹³ regulē pilsonības iegūšanu un zaudēšanu caur reģistrāciju un naturalizāciju; lēmumus par attiecīgajiem lēmumiem pieņem PMLP. 2013.gadā pieņemtie Pilsonības likuma grozījumi citā starpā nosaka bērnu pilsonības reģistrācijas kārtību (sk.zemāk).¹⁴

Nepilsoņi un bezvalstnieki ir divas dažādas personu kategorijas nacionālajās tiesību normās. Latvijas normatīvie akti nosaka, ka nepilsoņi nav bezvalstnieki 1954.gada Konvencijas izpratnē,¹⁵ un to apstiprina arī Latvijas tiesu prakse.¹⁶ Savukārt no starptautisko standartu viedokļa abas kategorijas ir bezvalstnieki, jo viņiem „nav nevienas valsts pilsonības saskaņā ar spēkā esošajiem valstu likumiem”.¹⁷

Nepilsoņa statuss tika izveidots 1995.gadā¹⁸ drīz pēc Pilsonības likuma pieņemšanas kā pagaidu risinājums situācijai, kad valstī uzturējās liels bijušās PSRS pilsoņu skaits, kam pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas 1991.gadā Latvijas pilsonība netika piešķirta automātiski, ievērojot valsts kontinuitātes principu.¹⁹ Taču, nepilsoņu skaits joprojām saglabājas liels, un

¹⁰ 1954.gada Konvencija par bezvalstnieka statusu; 1961.gada Konvencija par bezvalstniecības samazināšanu; ANO 1989.gada Konvencija par bērnu tiesībām; ANO 1966.gada Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām; ANO 1965.gada Konvencija par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu; ANO Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu; ANO 2006.gada Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām. Sk.: <https://treaties.un.org/>.

¹¹ Sk., piemēram, 1.pielikumu.

¹² <https://treaties.un.org/>.

¹³ MK noteikumi Nr. 974 „Kārtība, kādā personu reģistrē par Latvijas pilsoni” (pieņemti 24.09.2013); MK noteikumi Nr.1001 „Naturalizācijas iesnieguma pieņemšanas un izskatīšanas kārtība” (pieņemti 24.09.2013); MK noteikumi Nr. 976 „Kārtība, kādā bezvalstnieku vai nepilsoņu bērnu, kas dzimis Latvijā pēc 1991.gada 21.augusta, atzīst par Latvijas pilsoni” (pieņemti 24.09.2013); MK noteikumi Nr. 975 „Latvijas pilsonības zaudēšanas un atjaunošanas kārtība” (pieņemti 24.09.2013).

¹⁴ [Grozījumi Pilsonības likumā](#), pieņemti 9.05.2013, spēkā no 1.10.2013.

¹⁵ Bezvalstnieku likums, 3.panta 2.daļa; Pilsonības likums, Likumā lietotie termiņi.

¹⁶ Augstākās tiesas Senāts ir norādījis, ka bezvalstnieka statusa piešķiršana personai, kurai ir tiesības uz nepilsoņa statusu, būtu pretrunā ar 1954.gada Bezvalstnieku konvenciju, kas tika izstrādāta, lai sniegtu sociālu un ekonomisku aizsardzību personām bez jebkāda statusa; savukārt nepilsoņim Latvijas tiesību normas garantē plašu ekonomisko un sociālo tiesību spektru. Sk. [Augstākās tiesas Senāts, Lieta Nr. SKA-472/2008, 03.10.2008](#), 7. punkts. Augstākā tiesa arī norādīja, ka „konvencijas 1.panta otrās daļas "ii" punkts tiešā tekstā (*expressis verbis*) nenorāda uz pilsonību, bet norāda uz tādu tiesību un pienākumu atzīšanu, kas saistīti ar pilsonību”. Sk.Turpat. Saskaņā ar Konvencijas 1.panta otrās daļas "ii" punktu, konvencijas noteikumi neattiecas uz personām, kurām kompetenti tās valsts varas orgāni, kurā šīs personas dzīvo, atzīst tiesības un pienākumus, kas saistīti ar rezidences valsts pilsonību.

¹⁷ 1954.gada Konvencijas par bezvalstnieka statusu 1.pants: „For the purpose of this Convention, the term "stateless person" means a person who is not considered as a national by any State under the operation of its law”.

¹⁸ Ar likumu „Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības”.

¹⁹ [Krūma K. Country Report on Citizenship Law: Latvia, European University Institute, Florence, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, EUDO Citizenship Observatory, Revised and updated January 2015](#), 4.-5.lpp.

pēc PMLP datiem, 2016.gada sākumā Latvijā dažādu iemeslu dēļ vēl dzīvoja 252 017 nepilsoņu.²⁰

Saskaņā ar statistikas datiem, vairāk nekā 11000 personām, kuras ir dzimušās laika posmā no 1991.gada līdz 2016.gadam, bija nepilsoņa statuss.²¹ 2016.gada sākumā Latvijā bija 6914 bērni-nepilsoņi vecumā līdz 17 gadiem; no tiem 4912 bērni bija vecumā līdz 14 gadiem.²² Nepilsoņiem ir īpaša pase, kas paredz tiesības atgriezties Latvijā; viņi nevar tikt izraidīti no Latvijas un bauda Latvijas diplomātisko aizsardzību.²³ Taču uz nepilsoņiem attiecas ierobežojumi strādāt civildienestā un atsevišķās profesijās, kā arī attiecībā uz zemes īpašuma tiesībām. Nepilsoņiem nav vēlēšanu tiesības, kā arī ES pilsoņu tiesības un ar tām saistītās priekšrocības.

Salīdzinot ar nepilsoņu skaitu, personu skaits, kam ar PMLP lēmumu tika piešķirts bezvalstnieka statuss, ir ievērojami mazāks: 2016.gada sākumā Latvijā bija 178 šādu personu, tostarp 7 nepilngadīgie.²⁴

Bērnu-nepilsoņu jautājuma risināšana netika uzskatīta kā stratēģiska prioritāte intervēto valsts iestāžu pārstāvju vidū.²⁵ Kaut arī PMLP pēdējo gadu laikā ir īstenojusi pasākumus naturalizācijas veicināšanai (informācija PMLP mājas lapā, bukleti, konsultācijas, naturalizācijas testu paraugi, utt.), tie nav bijuši vērsti uz bērnu-nepilsoņu skaita samazināšanu, izņemot informāciju par bērnu pilsonības reģistrāciju.²⁶ Pastāv uzskats, ka bērnu-nepilsoņu jautājuma risināšana, vispirms ar informācijas izplatīšanas palīdzību, ir integrācijas jautājums, jo ir jāveicina bērna piederības sajūta Latvijai, kā arī vienlīdzība bērnu un jauniešu vidū, ko nodrošina Latvijas pilsonība.²⁷ Līdzīgi apsvērumi, kopā ar citiem argumentiem, kas skar bērna tiesības uz pilsonību un bērna labākās intereses, ir bijuši minēti starptautisko organizāciju rekomendācijās Latvijai apsvērt automatisku pilsonības piešķiršanu visiem nepilsoņu bērniem, kuri ir dzimuši Latvijā pēc 1991.gada 21.augusta.²⁸ Neskatoties uz atsevišķu politisko partiju ierosinājumiem,²⁹ politiku vairākums šādu rekomendāciju neatbalstīja, argumentējot, ka pilsonību nedrīkst piešķirt pret kāda gribu, jo daļa no vecākiem neizvēlētos Latvijas pilsonību saviem bērniem.³⁰

²⁰ <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/statistika/iedzivotaju-registrs/>. Pēc 2014.gadā veiktās aptaujas datiem, lielākā nepilsoņu daļa (82%) tuvāko 12 mēnešu laikā neplānoja iegūt Latvijas pilsonību; daudzi no viņiem atzina, ka nav vajadzības pēc pilsonības, var iztikt (30%); 25% minēja vecumu kā šķēršli, 11% - latviešu valodas zināšanu trūkumu utt. [Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS, Piederības sajūta Latvijai, Mazākumtautību Latvijas iedzīvotāju aptauja, 2014.gada maijs-jūnijs](#), 29.-30.lpp.

²¹ Turpat.

²² Informācija ir iegūta no PMLP Naturalizācijas pārvaldes.

²³ Krūma K. Country Report on Citizenship Law: Latvia, European University Institute..., 9.lpp.

²⁴ <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/statistika/iedzivotaju-registrs/>.

²⁵ Intervija ar Saeimas Pilsonības, migrācijas un sabiedrības saliedētības komisijas pārstāvi, 29.04.2015

²⁶ Intervija ar Kultūras ministrijas pārstāvi, 23.04.2015; Intervija ar PMLP Naturalizācijas pārvaldes pārstāvi, 20.04.2015.

²⁷ Turpat.

²⁸ Letter of the OSCE High Commissioner on National Minorities Knut Vollebaek to the Speaker of the Saeima of the Republic of Latvia Solvita Āboltiņa, 5.09.2012; Letter of Regional Representative of the UNHCR Regional Representation for the Baltic and Nordic Countries Pia Prytz Phiri to the Chairman of the Legal Affairs Committee of the Saeima Ilma Čepāne, 17.04.2013.

²⁹ Reformu partija un Saskaņas centrs. Sk.: [LCC, Otrais alternatīvais jeb „ēnu ziņojums” par Eiropas Padomes Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību īstenošanu Latvijā](#), 2013, 53.lpp.

³⁰ Saeimas 2012.gada 6.septembra sesijas stenogramma.

2. Pilsonības piešķiršana bērniem, kas pretējā gadījumā paliktu bez nevienas valsts pilsonības

Pilsonību piešķiršana bērniem, kuri ir dzimuši valsts teritorijā un pretējā gadījumā paliktu bez nevienas valsts pilsonības

Latvijā pilsonības iegūšanu regulē gan *jus sanguinis*,³¹ gan *jus soli* princips. Nepilsoņi un bezvalstnieki Latvijas pilsonību ir tiesīgi iegūt saskaņā ar *jus soli* principu.

Latvijas normatīvie akti nenosaka principu, ka visi bērni, kuri ir dzimuši valsts teritorijā un pretējā gadījumā paliktu bez nevienas valsts pilsonības, iegūst Latvijas pilsonību. Nepilsoņi un bezvalstnieki ir vienīgās šādu bērnu kategorijas, kam ir noteikta Latvijas pilsonības iegūšanas kārtība. Tādejādi, **Pilsonības likums negarantē to bērnu (kas nav ne nepilsoņi, ne bezvalstnieki) tiesības uz pilsonību, kuri nevar „mantot” pilsonību no saviem vecākiem.**³² Šāda situācija neatbilst Latvijas saistībām, kas izriet no 1961.gada Konvencijas nosacījumiem; tie nosaka, ka pilsonību piešķir visiem bērniem, kuri ir dzimuši valsts teritorijā un pretējā gadījumā paliktu bez nevienas valsts pilsonības.

Nepilsoņu un bezvalstnieku bērni Latvijas pilsonību var iegūt nevis automātiski, bet uz pieteikuma pamata. Pastāv vairākas šādas procedūras. Kopš 1999.gada, kad stājās spēkā Grozījumi Pilsonības likumā,³³ nepilsoņu un bezvalstnieku vecākiem, pie noteiktajiem nosacījumiem,³⁴ ir tiesības iesniegt lūgumu atzīt viņu bērnu par Latvijas pilsoni reģistrācijas kārtībā, ja bērns nav sasniedzis 15 gadu vecumu. Kopš 2013.gadā veiktajiem Pilsonības likuma grozījumiem, šādu iesniegumu var iesniegt tikai viens no vecākiem, nevis abi vecāki, kā to noteica iepriekšējā likuma redakcija.³⁵

Bērns, kurš nav atzīts par Latvijas pilsoni balstoties uz vecāku iesniegumu, atzīstams par Latvijas pilsoni pēc 15 gadu vecuma sasniegšanas, pamatojoties uz viņa iesniegumu, saskaņā ar likumā noteiktajiem nosacījumiem.³⁶ **Daži no šiem nosacījumiem, tostarp prasība bērnam apliecināt savas latviešu valodas zināšanas,³⁷ ir plašāki par pieļaujamiem ierobežojumiem, ko nosaka 1961.gada Konvencijas 1.panta 2.daļa.**³⁸

³¹ Pilsonības likuma 2.panta 1.daļa nosaka vispārējo principu, ka Latvijas pilsonis ir persona, kuras dzimšanas brīdī abi tās vecāki ir Latvijas pilsoņi.

³² Sk. arī [René de Groot, prezentāciju konferencē „Latvijas pilsonība 21.gadsimtā”, 02.03.2012.](#) Šāda situācija var rasties, piemēram, tad, ja viens no bērna vecākiem ir nepilsonis, bet otrs – citas valsts pilsonis, kas neiesniedza nepieciešamos dokumentus savā vēstniecībā bērna statusa legalizācijai. Intervija ar Rīgas pilsētas dzimtsarakstu nodaļas pārstāvi 20.04.2015.

³³ [Grozījumi Pilsonības likumā](#), pieņemti 22.06.1998, spēkā no 10.11.1998.

³⁴ 1) bērns pirms tam visu laiku bijis bezvalstnieks vai nepilsonis; 2) bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijā; 3) abi bērna vecāki ir bezvalstnieki vai nepilsoņi; 4) tā vecāka pastāvīgā dzīvesvieta, ar kuru kopā bērns dzīvo, ne mazāk kā pēdējos piecus gadus ir Latvijā (personai, kura Latvijā ieradusies pēc 1992.gada 1.jūlija, piecu gadu termiņš tiek skaitīts no pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanas dienas). Pilsonības likums, 3.1.panta 2.daļa.

³⁵ Pilsonības likums (redakcijā līdz 30.09.2013), 3.1.panta 2.daļa.

³⁶ Pilsonības likums, 3.1. panta 3.daļa.

³⁷ Pilsonības likums, 3.1. panta 3.daļas 5.punkts.

³⁸ **Arī prasība, ka iesniegumu var iesniegt bērns līdz 18 gadu vecumam neatbilst 1961.gada Konvencijas 1.panta 2.daļas a punktam, kas paredz attiecīgā iesnieguma iesniegšanu līdz 21 gadu vecumam. Kaut arī likums sīkāk paskaidro jēdzienu „draudi valsts un sabiedriskajai drošībai” (Pilsonības likums, 11.panta 1.daļas 1.punkts), tas nenosaka, ka personai ir jābūt notiesātai par šādu noziegumu, kā to nosaka 1961.gada Konvencija. Visbeidzot, likums nenosaka minimālo brīvības atņemšanas termiņu par nozieguma izdarīšanu saskaņā ar 1961.gada Konvencijas normu (uz pieciem un vairāk gadiem). Sk.1961.gada Konvencijas 2.panta 2.daļu.**

Ar 2013.gada Pilsonības likuma grozījumiem³⁹ ir noteikts, ka bērns, kurš dzimis Latvijā pēc 1991.gada 21.augusta, atzīstams par Latvijas pilsoni vienlaikus ar bērna dzimšanas fakta reģistrāciju, pamatojoties uz viena vecāka pausto gribu, ja vienlaikus pastāv šādi nosacījumi: 1) abi bērna vecāki ir bezvalstnieki vai nepilsoņi; 2) šā vecāka pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijā, bet, ja vecāks Latvijā ieradies pēc 1992.gada 1.jūlija, viņam ir pastāvīgās uzturēšanās atļauja. **Otrais nosacījums paredz prasību pēc legālās uzturēšanās, kas arī ir pretrunā ar 1961.gada Konvencijas nosacījumiem.**

Intervētie atbildīgo valsts iestāžu pārstāvji norādīja, ka tiešā veidā nav izmantojuši starptautiskos standartus bezvalstniecības jomā, bet par pamatu ir ņēmuši Pilsonības likumu. Izņemot normatīvos aktus, nav īpašu vadlīniju vai instrukciju, kas noteiktu bērnu pilsonības iegūšanas kārtību bērniem, kas pretējā gadījumā paliktu bez nevienas valsts pilsonības.⁴⁰ Taču dzimtsarakstu nodaļām ir Tieslietu ministrijas instrukcija bērnu pilsonības reģistrācijai, kas nosaka, ka, ja abi vecāki ir nepilsoņi vai bezvalstnieki, dzimtsarakstu nodaļām vismaz vienam no vecākiem ir jāprasa par viņu vēlmi reģistrēt savu bērnu par Latvijas pilsoni,⁴¹ Ja atsevišķi nosacījumi bērnu reģistrācijai par Latvijas pilsoņiem netiek izpildīti, PMLP pieņem lēmumu par bērna legālo statusu, balstoties uz vecāku iesniegumu.

Jāatzīst, ka normatīvo aktu grozījumi ir būtiski atvieglojuši jaundzimušo reģistrāciju par Latvijas pilsoņiem. Pirmie šādi grozījumi ir bijuši veikti 2011.gadā, kad MK noteikumi noteica vecāku tiesības vērsties ar lūgumu pēc bērna Latvijas pilsonības atzīšanas ne tikai PMLP, bet arī dzimtsarakstu nodaļā, reģistrējot bērna dzimšanas faktu.⁴² Tā rezultātā, **nepilsoņu bērnu skaits, kas tika reģistrēti par pilsoņiem, pieauga no 25% 2011.gadā līdz 44% - 2012.gadā.**⁴³ Savukārt 2013.gada Pilsonības likuma grozījumi vēl vairāk atviegloja pilsonības reģistrācijas procesu, jo bērna pilsonības reģistrācija notiek tikai pēc viena (nevis abu) vecāka lūguma. **Līdz ar to jaundzimušo nepilsoņu bērnu skaits, kas tika reģistrēti par pilsoņiem, pieauga no 52% 2013.gadā pirms Pilsonības grozījumu stāšanās spēkā⁴⁴ līdz 82% 2014.gadā un 77% - 2015.gadā.**⁴⁵

Daudz problemātiskāka ir Latvijā pēc 1991.gada 21.augusta dzimušo bērnu-nepilsoņu reģistrācija par pilsoņiem. Pēc PMLP sniegtās informācijas, pastāvīgās uzturēšanās Latvijā pēdējo 5 gadu laikā pierādīšana, kā arī prasība pēc latviešu zināšanu pārbaudes gadījumā, ja bērnam nav šo zināšanu apliecinošā dokumenta, atsevišķos gadījumos ir bijuši šķēršļi bērnu pilsonības iegūšanai.⁴⁶ Taču galvenais izaicinājums ir pašu nepilsoņu zemā aktivitāte savu bērnu reģistrācijā par Latvijas pilsoņiem. Saskaņā ar 2012.gadā veiktās PMLP aptaujas datiem, 85% vecāku vēlējās reģistrēt savus bērnus par Latvijas pilsoņiem, bet 15% to nevēlējās.⁴⁷ Kā iemesli šādas vēlmes trūkumam tika minēti uzskats, ka pilsonība ir jāpiešķir automātiski (24%); neinformētība, ka pilsonību var iegūt, nekārtojot eksāmenus (21%);

³⁹ Grozījumi Pilsonības likumā, pieņemti 9.05.2013, spēkā no 1.10.2013.

⁴⁰ Intervija ar PMLP Naturalizācijas pārvaldes pārstāvi, 20.04.2015. Intervija ar PMLP Personu statusa kontroles nodaļas pārstāvi, 08.05.2015.

⁴¹ Intervija ar Rīgas pilsētas dzimtsarakstu nodaļas pārstāvi, 20.04.2015; Intervija ar Daugavpils pilsētas dzimtsarakstu nodaļas pārstāvēm, 05.05.2015.

⁴² [MK noteikumi Nr.520 „Kārtība, kādā tiek iesniegts un izskatīts iesniegums bērna atzīšanai par Latvijas pilsoni”](#), (pieņemti 05.07.2011, spēkā līdz 01.10.2013).

⁴³ LCC, Otrais alternatīvais jeb „ēnu ziņojums” par Eiropas Padomes Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību īstenošanu Latvijā, 2013, 53.lpp.

⁴⁴ Laika posmā no 2013.gada janvāra līdz oktobrim

⁴⁵ Informācija iegūta no PMLP Naturalizācijas pārvaldes.

⁴⁶ Intervija ar PMLP Naturalizācijas pārvaldes pārstāvi, 20.04.2015.

⁴⁷ [Cistkovskis J. Pilsonības likums darbībā: mīti un realitāte, prezentācija konferencē „Latvijas pilsonība 21.gadsimtā”, 02.03.2012.](#)

iespēja nepilsoņiem ceļot uz NVS bez vīzas (17%); laika trūkums (18%); informācijas trūkums par otrā vecāka atrašanās vietu (6%); otrā vecāka nevēlēšanās reģistrēt bērnu par Latvijas pilsoni (2%).

Tajā pat laikā jāatzīmē, ka 18-24 gadus veci jaunieši ir vairāk (32%) ieinteresēti Latvijas pilsonības iegūšanā nekā citas vecuma grupas.⁴⁸ Jauniešu vidū nepilsoņu īpatsvars ir bijis viszemākais;⁴⁹ tāpat arī naturalizācijas pretendentu skaits jauniešu (18-30 gadu vecumā) vidū ir bijis vislielākais (33,5%).⁵⁰ Šīs tendences parāda, ka gados jaunie cilvēki saskata vairāk priekšrocību, ko dod Latvijas pilsonība, salīdzinot ar vidējā vecuma un vecākā gadagājuma cilvēki. Šādas priekšrocības vispirms ir saistītas ar potenciālo darbu un mācībām citās Rietumeiropas valstīs. Pētījumi liecina, ka jauniešu pilsonības ieguves motivācija ir izteikti instrumentāla (mācības un darbs).⁵¹ Daudzi nepilsoņi neredz praktiskos ieguvumus no naturalizācijas, un dažkārt – atzīmē priekšrocības būt nepilsonim (ceļošana uz Krieviju, plāni iegūt citas valsts pilsonību utt.); daļa jauniešu vēl nav izlēmuši, kurā valstī dzīvot un studēt nākotnē.⁵²

Taču intervētie jaunieši minēja, ka viņu vecākiem trūkst informācija par iespēju reģistrēt Latvijas pilsonību savam bērnam;⁵³ jauniešiem pilsonības izvēle ir cieši saistīta arī ar vecāku nostāju un nevēlēšanos naturalizēties.⁵⁴ Gan pētnieki,⁵⁵ gan intervētie valsts iestāžu pārstāvji minēja informācijas trūkumu kā iespējamo šķērslī bērnu reģistrācijai par Latvijas pilsoņiem⁵⁶ un norādīja uz nepieciešamību nodrošināt labāku pieeju šādai informācijai.⁵⁷ PMLP ir atbalstījusi pilotprojektu, kura ietvaros viena no PMLP nodaļām izsūtīja informatīvas vēstules bērnu-nepilsoņu vecākiem.⁵⁸ Tā rezultātā, uz 659 nosūtītām vēstulēm atsaucās 51 persona (7,7%), kas iesniedza pieteikumu Latvijas pilsonības iegūšanai.⁵⁹ Kaut arī PMLP apsver iespēju īstenot līdzīgas aktivitātes, šāda projekta īstenošana plašākā mērogā vēl nav notikusi.⁶⁰

Intervētie valsts iestāžu pārstāvji pauda viedokli, ka informāciju varētu izplatīt caur skolām;⁶¹ nepilsoņu vecāki ir jāmotivē reģistrēt savus bērnus par Latvijas pilsoņiem, stāstot par

⁴⁸ [Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS, Piederības sajūta Latvijai, Mazākumtautību Latvijas iedzīvotāju aptauja, 2014.gada maijs-jūnijs](#), 29.lpp.

⁴⁹ [Baltijas Sociālo zinātņu institūts, Latvijas nepilsoņu integrācijas analīze, Rīga, 2015](#), 17.lpp.

⁵⁰ Sk. [PMLP statistiku par naturalizāciju](#).

⁵¹ [Baltijas Sociālo zinātņu institūts \(BISS\), Latvijas nepilsoņu integrācijas analīze, Rīga, 2015](#)

⁵² Piemēram, 15 gadus vecais jauniešis paskaidroja: „Kad izaugšu, iespējams, es izvēlēšos kādu pilsonību. Es padomāšu, kas man būs labāk – kur, varbūt kādā citā valstī, Eiropā. Kas man būs labāk, to arī izvēlēšos. [..] Latvijas [pilsonību]varētu, ja es šeit palikšu dzīvot, bet tā – es nezinu.” (Jelgava, 15 gadi, vīrietis). Sk.: Turpat, 34.lpp. Jauniešis, kas tika intervēts šī pētījuma nolūkos, uzskatīja, ka “pilsonības ieguve ir atkarīga no jauniešu mērķiem, kurā valstī viņi vēlas dzīvot” (Daugavpils, 15 gadi, vīrietis).

⁵³ Viena intervētā jauniešiete atzīmēja, ka gan viņa, gan viņas māte iepriekš maldīgi uzskatīja, ka viņa varētu iegūt Latvijas pilsonību reģistrācijas, nevis naturalizācijas kārtībā (Rīga, 16 gadi, sieviete).

⁵⁴ *Pagaidām man tas nav vajadzīgs. Bet mana mamma ar tēti vienmēr saka, ka, kamēr mums neiedos pilsonību, mēs paši nekārtosim. Es nezinu, kā tagad ir, vai viņi to vēlas, bet agrāk tā bija. [..] Bet, ja man tas būs vajadzīgs, tad es centīšos nokārtot... [..]”* (Liepāja, 15 gadi, vīrietis). Sk.: BISS, Latvijas nepilsoņu integrācijas analīze..., 34.lpp.

⁵⁵ BISS, Latvijas nepilsoņu integrācijas analīze..., 71.lpp.

⁵⁶ Intervija ar Saeimas Pilsonības, migrācijas un sabiedrības saliedētības komisijas pārstāvi, 29.04.2015.

⁵⁷ Intervija ar Kultūras ministrijas pārstāvi, 23.04.2015; Intervija ar Rīgas pilsētas dzimtsarakstu nodaļas pārstāvi, 20.04.2015; Intervija ar PMLP Naturalizācijas pārvaldes pārstāvi, 20.04.2015.

⁵⁸ Intervija ar PMLP vadības pārstāvi, 08.05.2015.

⁵⁹ Informācija ir iegūta no PMLP Naturalizācijas pārvaldes.

⁶⁰ Informācija ir iegūta no PMLP Naturalizācijas pārvaldes.

⁶¹ Intervija ar Daugavpils skolas administrācijas pārstāvi, 05.05.2015.

pilsonības priekšrocībām, piemēram, dzimtsarakstu nodaļā⁶² vai ceļot Latvijas pilsonības prestižu masu medijos;⁶³ jāveic likuma grozījumi, lai automātiski piešķirtu Latvijas pilsonību visiem bērniem-nepilsoņiem, jo tikai šādi var nodrošināt, ka visi bērni pārtop par pilsoņiem.⁶⁴

Pilsonību piešķiršana bērniem, kuri ir dzimuši ārvalstīs un pretējā gadījumā paliktu bez nevienas valsts pilsonības

Latvijas tiesību akti neparedz garantiju, ka Latvijas pilsoņa ārvalstīs dzimušais bērns, kas pretējā gadījumā paliktu bez nevienas valsts pilsonības, iegūst Latvijas pilsonību. Taču Pilsonības likums nosaka bērnu, kuru dzimšanas brīdī abi vecāki vai viens no vecākiem ir Latvijas pilsoņi, tiesības uz Latvijas pilsonību, pamatojoties uz vecāka/likumiskā pārstāvja pausto gribu; bērns, kurš ir sasniedzis 15 gadu vecumu, var pats izteikt šādu gribu.⁶⁵ **Tomēr prasība, ka iesniegumu var iesniegt bērns līdz 18 gadu vecumam neatbilst 1961.gada Konvencijas 4.panta 2.daļas a punktam, kas paredz attiecīgā iesnieguma iesniegšanu līdz 23 gadu vecumam.** Vecākiem, kas vēlas reģistrēt savus bērnus par Latvijas pilsoņiem, ir jāiesniedz iesniegums PMLP, kā arī citi nepieciešamie dokumenti.⁶⁶

Nepilsoņu un bezvalstnieku bērniem, kuri ir dzimuši ārzemēs, nav tiesības uz Latvijas pilsonību, jo nav izpildīti Pilsonības likumā noteiktie kritēriji (bērns ir dzimis Latvijā utt.); šajā gadījumā bērnam ir tiesības iegūt nepilsoņa statusu vai citas valsts pilsonību, atkarībā no konkrētās valsts noteikumiem. 2014.gadā ārvalstīs piedzima 10, bet 2015.gadā - 4 nepilsoņi, kuru reģistrācija par Latvijas pilsoņiem nebija iespējama.⁶⁷

3. Bērnu bezvalstniecības novēršana citos kontekstos

Latvija kopumā pilda 1961.gada Konvencijas un Eiropas Konvencijas par pilsonību normas, kas nosaka, ka **bērni-atrādeņi**, kuri ir atrasti dalībvalsts teritorijā, iegūst šīs valsts pilsonību.⁶⁸ Līdzīgi nosacījumi attiecas arī uz citiem bez vecāku gādības palikušiem bērniem, kuri Latvijā atrodas ārpusģimenes aprūpē, izņemot bērnu, kura vecākiem ir pārtrauktas aizgādības tiesības.⁶⁹ Likums nenosaka bērnu vecuma ierobežojumus atzīšanai par Latvijas pilsoņiem šādās situācijās.⁷⁰

Kaut arī likums nosaka Latvijas pilsonības atņemšanas pamatus,⁷¹ Latvijā līdz šim nav bijis aktuāls bērna **Latvijas pilsonības zaudēšanas** jautājums, un šādi gadījumi nav zināmi.⁷² Latvijas pilsonības atņemšana personai neskar tās laulātā, bērnu vai citu ģimenes locekļu

⁶² Intervija ar Daugavpils pilsētas dzimtsarakstu nodaļas pārstāvi, 05.05.2015.

⁶³ Intervija ar PMLP Naturalizācijas pārvaldes pārstāvi, 20.04.2015.

⁶⁴ Intervija ar Rīgas pilsētas dzimtsarakstu nodaļas pārstāvi, 20.04.2015. Jāatzīmē, ka šādu risinājumu pieņēma Igaunija 2015.gadā. Saskaņā ar likuma grozījumiem, kas ir spēkā no 01.01.2016, nepilsoņu bērni automātiski iegūst Igaunijas pilsonību, dodot vecākiem tiesības atteikties no tās bērna vārdā viena gada laikā. Sk: [ENS Working Paper "Ending Childhood Statelessness: A Study on Estonia", 2015.](#)

⁶⁵ Pilsonības likums, 2.panta 2.daļa.

⁶⁶ [PMLP informācija](#) mājas lapā.

⁶⁷ Informācija ir iegūta no PMLP Naturalizācijas pārvaldes.

⁶⁸ 1961.gada Konvencijas 2.pants; Eiropas Konvencijas par pilsonību 6.pants. Sk.: Pilsonības likums, 2.panta 1.daļas 5.punkts.

⁶⁹ Turpat.

⁷⁰ [Civiltāvokļu aktu reģistrācijas likums](#) (pieņemts 29.11.2012, spēkā no 01.01.2013), 29.panta 1.daļa.

⁷¹ Pilsonības likums, 24.panta 1.daļas 3.punkts.

⁷² Informācija iegūta no PMLP Personas statusa kontroles nodaļas, 20.04.2015.

pilsonību.⁷³ Latvijas tiesību akti neparedz, ka adopcija vai adopcijas zaudēšana varētu novest pie bērna pilsonības zaudēšanas.⁷⁴

Latvijā nav **paātrinātās naturalizācijas procedūras** attiecībā uz nepilsoņiem un bezvalstniekiem. Bērni no 15 gadu vecuma var paši iesniegt naturalizācijas iesniegumu.⁷⁵ Taču no naturalizācijas pārbaudījumiem ir atbrīvotas noteiktu grupu personas ar invaliditāti un personas, kuras ieguvušas pamatizglītību latviešu valodā, apgūstot tajā vairāk nekā pusi no pamatizglītības programmas.⁷⁶ Personas, kuras ne agrāk kā piecus gadus pirms tam, kad iesniegts iesniegums par Latvijas pilsonības iegūšanu, ir ieguvušas noteiktu punktu skaitu latviešu valodas centralizētajos eksāmenos 9. vai 12.klasē, kā arī personas, kuras ir apgūvušas augstākās izglītības studiju programmas apguvi latviešu mācību valodā, ir atbrīvotas no latviešu valodas prasmes pārbaudes.⁷⁷

4. Dzimšanas fakta reģistrācija un bezvalstniecība

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likumu, bērnam ir tiesības uz vārdu, uzvārdu un pilsonības iegūšanu kopš dzimšanas brīža; bērnu reģistrē atbilstoši likumam.⁷⁸ Par bērna piedzimšanu ir jāpaziņo dzimtsarakstu iestādē mēneša laikā pēc bērna piedzimšanas; nokavējuma gadījumā dzimšanas faktu reģistrē, pamatojoties uz iesniegumu, kurā ir paskaidrots nokavējuma iemesls un citiem dokumentiem, kas apliecina bērna dzimšanu.⁷⁹ Likums nosaka personas un iestādes, kam ir pienākums paziņot par bērna dzimšanu atkarībā no aptākļiem (tēvs vai māte; ārstniecības persona; patversmes vai ieslodzījuma iestādes vadītājs; pašvaldība).⁸⁰

Dzimtsarakstu nodaļas piešķir jaundzimušajam personas kodu, kas ir priekšnosacījums bērna iekļaušanai ledzīvotāju reģistrā un statusa legalizācijai, kā arī ieraksta pilsonību (Latvijas pilsonis, Latvijas nepilsonis vai bezvalstnieks). Taču gadījumos, kad viens no vecākiem ir nepilsonis, bet otrs – citas valsts pilsonis, vai, ja abi vecāki ir ārzemnieki, PMLP pieņem lēmumu par bērna pilsonību un piešķir personas kodu, pamatojoties uz iesniegumu.⁸¹ PMLP arī nosaka bērna legālo statusu gadījumā, ja bērns nav bijis reģistrēts 3 mēnešu laikā pēc dzimšanas.⁸²

Latvijā bērna dzimšanas fakta reģistrācija līdz šim nav bijis problemātisks jautājums.⁸³ **Taču var rasties šķēršļi bērna reģistrācijai gadījumā, ja vecākiem nav derīgu personu apliecinošu dokumentu** (pase vai ID karte), kuru nepieciešamību dzimšanas fakta reģistrācijai nosaka

⁷³ Pilsonības likums, 24.panta 2.daļa.

⁷⁴ Informācija iegūta no PMLP Personas statusa kontroles nodaļas, 11.05.2015.

⁷⁵ Pilsonības likums 17.panta 1.daļa. Lai naturalizētos, personas pēdējo 5 gadu laikā ir pastāvīgi jādzīvo Latvijā, kā arī jāatbilst citiem nosacījumiem. Citas valsts pilsonim vai bezvalstniekam piecu gadu termiņš tiek skaitīts no pastāvīgās uzturēšanās atļaujas vai pastāvīgās uzturēšanās apliecības saņemšanas dienas. Pilsonības likums, 12.panta 1.daļas 1.punkts. Naturalizācijas pretendentiem ir jānokārto atviešu valodas prasmes un Latvijas Republikas Satversmes pamatnoteikumu, valsts himnas teksta, Latvijas vēstures un kultūras pamatu zināšanas pārbaudes. Pilsonības likums, 19.pants.

⁷⁶ Pilsonības likums, 21.panta 1.daļa.

⁷⁷ Pilsonības likums, 21.panta 2.daļa.

⁷⁸ [Bērnu tiesību aizsardzības likums](#) (pieņemts 10.06.1998, spēkā no 22.07.1998), 8.panta 1.daļa.

⁷⁹ [MK noteikumi Nr. 761 „Noteikumi par civilstāvokļa aktu reģistriem”](#) (pieņemti 03.09.2013), 71.1.punkts.

⁸⁰ Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likums, 25.pants.

⁸¹ MK noteikumi Nr.761 „Noteikumi par civilstāvokļa aktu reģistriem, 74.punkts.

⁸² [ledzīvotāju reģistra likums](#) (pieņemts 27.08.1998, spēkā no 24.09.1998), 7.panta 3.daļa.

⁸³ Intervija ar Rīgas pilsētas dzimtsarakstu nodaļas pārstāvi, 20.04.2015; Intervija ar Daugavpils pilsētas dzimtsarakstu nodaļas pārstāvēm, 05.05.2015.

likums.⁸⁴ Kontekstā, kad Latvijā pieaug patvēruma meklētāju un trešo valstu valstspiederīgo skaits, kas nelegāli uzturas Latvijā, šāda prasība var radīt nopietnus šķēršļus bērna dzimšanas reģistrācijai un tādejādi negatīvi ietekmēt bērna tiesības uz pilsonību.⁸⁵

Secinājumi un ieteikumi

Pēdējos gados Pilsonības likuma grozījumi ir veicinājuši nepilsoņu vecāku jaundzimušo bērnu reģistrāciju par Latvijas pilsoņiem. Taču bērnu-nepilsoņu, kas dzimuši pēc 1991.gada 21.augusta, situācija joprojām ir neatrisināta: Latvijā ir joprojām ap 7000 šādu bērnu, tostarp ap 5000 bērnu vecumā līdz 14 gadiem. **Taču ir būtiski, ka vairāki intervētie valsts iestāžu pārstāvji atzina vajadzību pēc informācijas izplatīšanas un izpratnes veicināšanas vecāku un bērnu vidū par pilsonības reģistrācijas kārtību.**

Pilsonības likums nesatur Latvijai saistošajā 1961.gada Konvencijā ietvertās garantijas, ka visi bērni, kas pretējā gadījumā paliktu bez nevienas valsts pilsonības, iegūst Latvijas pilsonību. Prasība pēc legālās uzturēšanās bezvalstniekiem neatbilst Konvencijas nosacījumiem, kas neietver sevī šādu papildus prasību. Pastāv arī citi starptautiskajiem standartiem neatbilstoši ierobežojumi.

Pētījuma rezultātā ir šādi **svaīgākie ieteikumi**:

1. Veicināt lielāku izpratni par bērna tiesībām uz pilsonību un starptautisko standartu piemērošanu tiesnešu, juristu un atbildīgo valsts iestāžu vidū;
2. Ir jāparedz izmaiņas likumdošanā, lai noteiktu, ka visi bērni, kas pretējā gadījumā paliktu bez nevienas valsts pilsonības, iegūst pilsonību, saskaņā ar 1961.gada Konvencijas normām.
3. Ir jāuzlabo informācijas pieejamība un izpratne par Latvijas pilsonības iegūšanu un reģistrāciju nepilsoņu bērnu vecāku un pašu bērnu vidū ar informācijas kampaņu palīdzību.
4. Ir jāpārskata tiesību normas, kas paredz, ka reģistrēt bērna dzimšanu ir tiesīgi tikai vecāki, kam ir derīgi personu apliecinošie dokumenti.

⁸⁴ Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likums, 3.panta 5.daļa.

⁸⁵ Vienā gadījumā sievietei, kura atradās izraidīšanas procesā un kurai nebija nepieciešamo personu apliecinošo dokumentu, bērns tika reģistrēts tikai pateicoties ciešai Valsts robežsardzes iesaistei; šajā gadījumā tika atrasts cits dokuments, ko cita dzimtsarakstu nodaļa akceptēja uz sievietes iepriekšējā bērna dzimšanas brīdi Latvijā. Intervija ar Daugavpils pilsētas dzimtsarakstu nodaļas pārstāvēm, 05.05.2015.

Pielikums I: Svarīgākās straptautiskās normas, kas nosaka bērna tiesības uz pilsonību, ja pretējā gadījumā bērns paliktu bez nevienas valsts pilsonības

1961.gada Konvencija par bezvalstniecības samazināšanu

1.pants

1. Līgumslēdzēja valsts pilsonību piešķir personai, kas dzimusi tās teritorijā un pretējā gadījumā būtu bezvalstnieks. Šādu pilsonību piešķir:

- a) saskaņā ar likumu personai piedzimstot vai
- b) attiecīgajai personai pašai vai tās vārdā iesniedzot pieteikumu kompetentajai iestādei valsts tiesību aktos noteiktā kārtībā. Saskaņā ar šā panta 2. punkta noteikumiem iesniegtus pieteikumus nedrīkst noraidīt. Līgumslēdzēja valsts, kas paredz pilsonības piešķiršanu atbilstoši šā punkta b) apakšpunktam, var paredzēt arī pilsonības piešķiršanu saskaņā ar likumu tādā vecumā un ievērojot tādus nosacījumus, kādus paredz valsts tiesību akti.

2. Līgumslēdzēja valsts pilsonības piešķiršanai atbilstoši šā panta 1. punkta b) apakšpunktam var piemērot vienu vai vairākus šādus nosacījumus:

- a) pieteikums jāiesniedz līgumslēdzējas valsts noteiktā laika posmā, kas sākas ne vēlāk kā astoņpadsmit gadu vecumā un beidzas ne agrāk kā divdesmit viena gada vecumā, bet tā, lai attiecīgajai personai būtu vismaz viens gads laika pašai iesniegt pieteikumu bez vajadzības saņemt pilnvarojumu, lai to darītu;
- b) attiecīgā persona ir pastāvīgi dzīvojusi līgumslēdzējas valsts teritorijā šīs valsts noteiktu laika posmu, kas nepārsniedz piecus gadus tieši pirms pieteikuma iesniegšanas vai kopā desmit gadus;
- c) attiecīgā persona nav bijusi notiesāta par noziegumu pret valsts drošību, vai sodīta par noziegumu ar brīvības atņemšanu uz pieciem vai vairāk gadiem;
- d) attiecīgā persona vienmēr ir bijusi bezvalstnieks.

[...]

1997.gada Eiropas konvencija par pilsonību

6.pants – Pilsonības iegūšana

[...]

2. Ikviens līgumslēdzēja valsts savās iekšējās tiesībās paredz, ka tās pilsonību iegūst bērni, kuri ir dzimuši tās teritorijā, ja viņi piedzimstot neiegūst citas valsts pilsonību. Šādu pilsonību piešķir:

- a) piedzimstot ex lege vai
- b) vēlāk bērniem, kuri palikuši bezvalstnieki, bērnam pašam vai viņa vārdā iesniedzot iesniegumu attiecīgajai institūcijai līgumslēdzējas valsts iekšējās tiesībās paredzētajā kārtībā. Šādu iesniegumu var iesniegt, ievērojot nosacījumu par likumīgu un pastāvīgu uzturēšanos šīs valsts teritorijā noteiktu laiku, kas nepārsniedz 5 gadus tieši pirms iesnieguma iesniegšanas.